

JOSEF JAŘAB

LAUDATIO

U PŘÍLEŽITOSTI UDĚLENÍ CENY NADACE VIZE

ANDREW LASSOVI

Co lepšího může inteligentní, přemýšlivý a činorodý člověk udělat s životem, který je od samého počátku naplněn dramatickými skutečnostmi a zkušenostmi, než jej učinit předmětem intelektuálního zkoumání, objektem vlastního vědeckého zájmu? Náš letošní laureát, profesor Andrew Lass, sice doktorát ze sociálně-kulturní antropologie získal na Massachusettské univerzitě až roku 1981, ale Život jej vybavil předpoklady kulturnímu antropologovi potřebnými už dávno před formální promoci. Považte sami: Narodil se roku 1947 v New Yorku, ale jako dítě byl láskyplně unesen do Prahy, sice prastarého kulturního centra střední Evropy, ale v dané době už sevřené do kazajky důsledně i násilně aplikované demagogie. Rodiče byli novináři, američtí novináři. Ale malý chlapec spolu s bratříčkem museli do školy, kde všichni mluvili jinak než rodiče. Začala Andyho česká výchova v jednotné, socialistické škole. Zájem o vývoj vědeckého myšlení se u něj od dětství spojoval (ale nekřížil) se sensibilitou pro umělecké, estetické vidění reality. Schopnost přirozeného vidění věcí krásných a zajímavých byla umocněna studiem dějin umění, vlastním kreslením (čmáráním, jak to později nazval), a zejména pohledem na svět prostřednictvím optiky fotoaparátu a kamery. Studovat fotografii a film si odskočil na čas do Německa, ale vrátil se a nechal se zapsat na tehdy už slavnou FAMU v Praze. Jako fotograf a filmař se historicky realizoval během návštěvy Allena Ginsberga. Natočil důležité pasáže ze slavného korunování beatnického básníka králem Majáles. Až o dvacet let později se mohl slavnému autorovi „Kvílení“ pochlubit svým filmovým dokumentem, když se znovu osobně setkali. Ale to už bylo v Nové Anglii, protože rodina Lassových byla, stejně jako Allen Ginsberg v roce 1965, z Prahy a Československa vyhoštěna. Došlo k tomu roku 1973, když byl Andy zapsán jako student psychologie a folkloristiky na Karlově univerzitě. Titul magistra mu v Praze udělili až v rámci politické rehabilitace v roce 1993. To už měl vystudovanou kulturní antropologii a působil na věhlasné Mount Holyoke College, na dívčí koleji, kde ve čtyřicátých letech předminulého století studovala i největší americká básnířka Emily Dickinsonová. Také Andrew Lass byl už v té době publikovaným básníkem. A to českým básníkem. Coby člen pražské surrealistické

skupiny vešel ve známost koncem 60. let jako autor sbírky *Mandala*. O živé kontinuitě duchovní existence v obou jazycích a kulturních kontextech svědčí i to, že pokračoval v českém psaní i po první z mnoha návštěv Prahy po roce 1990, jak potvrzuje skladba *Hon na slepou bábu* a sbírka textů s kresbami z let 2005 až 2007 *Hrdlořezy a zvukomalby*.

Ale návrat do Prahy v březnu 1990 byl pro kulturního antropologa nejen hlubokým osobním zážitkem, ale též příležitostí k odbornému zkoumání s tím spojených pocitů, vzpomínek a myšlenek, jak to potvrzuje řada esejů a přednášek. Profesor Lass se však nespokojil jenom s kulturně-antropologickým zkoumáním sama sebe, ale chtěl přispět k návratu Čechoslováků do světa civilizovaných společností. Žalostný stav knihoven v zemi jej vyburcoval k vypracování projektu, který inicioval transformaci českých a slovenských vědeckých a univerzitních knihoven a zapojil je do světové sítě. Od Mellonovy nadace získal necelé čtyři miliony dolarů a spolu s emeritním profesorem ekonomie z Princetonu Richardem Quandtem a pražskou Národní knihovnou se dali v raných devadesátých letech do díla, které je dnes úspěšně završeno. Všichni ti, kteří ještě věří na význam a budoucnost knih a knihoven, jsou za tuto pomoc vděční.

Pro kulturního antropologa jsou klíčové nejen studium kultury a civilizace, ale také proces kultivace existujících hodnot, jejich další rozvíjení, tedy problematika vzdělání a vzdělávání. Příspěvky profesora Lasse v této oblasti jsou inspirativní a vycházejí, stejně jako u našeho dřívějšího laureáta Paula Konrada Liessmana, z myšlení v delších perspektivách, než jsou módní vlny a ryze pragmatické požadavky na vzdělanost občanů a celých společností. Svazek příležitostných esejů, který laureát s vedením Vize 97 připravili a pro nějž autor vybral mnohoznačný titul *Místo času*, je určitě pozitivně provokující. Zdůrazňuje se rozdíl mezi informacemi a vědomostmi, varuje se před odlišštěným a přetechnizovaným procesem učení. Tento sborník je vlastně pro čtenáře jakýmsi úvodem do sociálně-kulturní antropologie, což není obor u nás, nejspíše k naší škodě, nějak zvlášť pěstovaný, i když by mohl pomoci společnosti i jednotlivcům k lepší orientaci v životě, včetně momentů krizových. Profesor Andrew Lass byl za své

odborné, vědecké a pedagogické působení opakovaně vyznamenán na své domácí, americké univerzitě, a to od vedení školy i od svých studentů, kteří oceňují jeho mimořádnou erudovanost a schopnost provokovat ke kritickému myšlení. V roce 2010 získal Cenu univerzitního pedagoga antropologie od Americké antropologické společnosti. Jsme rádi, že se můžeme přidat k těm, kteří si jeho blahodárného působení všimli. Jsme přesvědčeni o tom, že by tomuto počínu Nadace byl rád i Václav Havel, jehož názory a pohled na svět a člověka v mnohém souzněly s myšlením dnešního laureáta.